

Általánosságok

A mi kis körterünk csúnyácska hely, de igen kedves. Meg kell szokni és meg lehet szeretni. Alakra nézvést majdnem kerek, hasonlít azokhoz a krumpli-formájú körökhez, amelyeket az iskolában szabaddal készült rajzoltunk. De hát kinek nincsen közünk is hibája, melynek nyugodtan szemét húnynunk, ha az osszbenyomás kellemes.

Hasonlít még a mi kis körterünk amolyan kisdé tóhoz, nem amolyan csendes, szelíd, álmodozó tavacska-hoz, amilyenre gondolnak, hanem amolyan zajos, nyugtalan, zavargókavargó helyét nem lelő kerek vízhez, melyen keresztül szaladgálnak patakok és folyók; innen beömlik, onnan kiömlik, majd onnan ömlik be és innen ömlik ki, de szüntelen jön-megy.

Nos, betorkollik ebbe a tóba, illetve kitorkollik belőle egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét utca. Ami torkolatukat illeti, ott már egybevegyülnek a tó vizével, nem lehet megismerni, mely cseppek tartoznak a tóhoz, és melyek a folyóhoz, azaz-hogy itt már a tó az úr — a körtér.

Más összehasonlításokat is lehet tenni. Például: a mi kis körterünk olyan, mint egy kis ország kis szíve, a tizenegyedik kerület fővárosa. Arcul mindannyian felé vagyunk fordulva, s benne mindannyian egymásra találunk, Közös dolgunk Ő, mely összefűz bennünket, kik máskülönb, mint oldott kéve, hullánk szét a kerületben.

Meg kell jegyezni, hogy a Körtér házakal van körítve, melyek körülünk ízlését magukba tömörítik. Éppen ezért mindegyik ház más-más. Megtalálhatók itt chicagói stílusirányzatok, s a nemzeti fellelkesülés cífraszűrős motívumaival ékített más külföldi formák. És ami még közbeesik. Valami közös mégis van bennük, valami jellegzetesen körtéri: egyforma rondák.

Nevezetességek

Egy azonban becsületére válik a Körtérnek. Éspedig a kultúrpolitikája. Képzeld el, hogy minden második utca művészettel kapcsolatos nevet visel. Sőt Bartók Béla egyenesen két darab utcat kapott: egy olyat, ami betorkollik és egy olyat is, ami kitorkollik. A Váli utcáról kinek jutna más eszébe, mint a váali erdő, hol Vajda János bolyongott, a mi utcánk pedig, ugyebár Himfy keserveire utal. No, és maga a szorosán vett Körtér, mely egyenesen magát Móríc Zsigmondot választotta patronusul. Nem is csoda ez a nagy buzgalom, mikor olyan szellemi kiválóságok vallják magukat büszkén körtérieknek, mint jómagam, meg Karinyth Cini, hogy Máté Gyurkát ne is említsem.

Vannak azonban a mi kis körterünknek egyéb nevezetességei is. Mindenekelőtt a szobra. Ez mindjárt ott van az elején és arról híres, hogy nem Móríc Zsigmondot ábrázolja, hanem szent Imrét, ki távolról nézve kupáncsapni készül megszentelt hercegi kezével a hozzá folyamodó bronzalakokat: a cserkész és a nép más fiait, s a pruszlikos-pártás honleánytól nem szándékszik elfogadni a frissen tépett, fonnyatag gíz-gazt, mondván, hogy van már neki liloma — közelről ez látszik, meg az, hogy öhercsége se vethette meg szíve mélyén a szépnemet, kegyes pillantásaival mindössze ezt tüntetvén ki. (Félreértések elkerülése végett: a szobrot tartom csapnivalónak, nem szegény Imrét.)

Bár nem szép, hogy itt pocskondiázom azt az ártatlan műemléket, bezeg jó a töviben üldögélni májusi napsütésben, s a derék herceg példáján felbuzdulva szemmel tartani a széplányokat, kik itt nyüzögnek.

Bizony, kedves a pázsittal szegélyezett, sok-sok lócával kirakott napos terecske, háttérben derűsre mázolt, újjávarázsolt épületekkel. A legkedvesebb mondom benne, hogy ősi és tavaszi verőfényben, valamint langyos nyári estéken kiül ide a Körtér népe, mint jó falusiak. Ki-ki kedvenc szórakozását úzi itt: ez olvas, az kézimunkázik, amaz üzletet köt, vagy egyszerűen csak odatartja arcát a napnak, jómagam udvarolni járok ide barátommal, akít zöld kabátja után Spenótnak neveznek, és akiknek divatos és hódító alakja hozzátartozik a Körtér színehez; mindenkit ismer, s őt is ismeri mindenki.

Nos, ez a Körtér egyik közepe, a szobor a napos terecskével; mert van másik közepe is:

a gomba

— ahogyan mi, helybeliek hívjuk. Ez pedig egy karikaforma építmény. Olyan sapkája van, mint a gombának. Persze alijában véve semmi köze az e néven ismert erdei gyümölcshöz, mert

mondom, egyszerű karika. A karikán belül díszkövekből rakott kis térség van, s annak közepén díszkút ékeskednek az őshazát és a csodaszarvast ábrázoló domborművekkel. Ékeskednek, ha nem lenne szemérmesen takarva minden oldalról a karikaépítménnyel s még ezenkívül körülrakva köztérrel ládákkal és hordókkal. Mindez persze csak azt mutatja, hogy a karikában HEV-álmás és trafik mellett KÖZÉRT is van, ami igen-igen jó dolog, mert a

dolgozóknak, akik amúgyis lóhalálban érkeznek ide, hogy a HEV-et le ne késsék, nem kell még a kis vascsorájukért is eltekeregniük, itt helyben megkapják, egészen éjfélig, bármikor. Lám, ilyen figyelmes a dolgozókhöz a mi kerületi tanácsunk, senki se merie bántani!

Még más áldásos intézményeket is találunk a gomba kalapja alatt. Először is egy mozgó italboltot, s mellette rögvést egy mozdíthatatlan könyvesbódét fából és üvegből — csak dicsérni tudom az esztétikának, ki kitalálta. Igaz, hogy mulatságos dolog, a bódének két teteje van: a maga teteje, a fölött meg uve a gombáé. Azért mégiscsak furfangos gondolat volt a könyvesbódét az italos mellé tenni. Az ital előtt feltétlenül megállnak az emberek, s akkor egyben a könyvek előtt is állnak.

És ne gondolják, hogy nem állnak, hogy nem nézegetik meg a sok szép könyvet. Bizony megnézegetik. Tán vásárolnának is, csak nem merik zavarni a könyvesbódét. Kétségbeesésükre a betűnek, belül ide valamikor délelőtt, s estig egyfolytában művel magát, elmélyülten olvas. Az ember szól hozzá, nagy szabadkozva, hogy ezt vagy azt kéri szépen, meg se hallja, föl se néz. Ha van benned annyi elszántság, hogy kérésed meg tudod ismételni, akkor felnezz és szórakoztattatni kérdi:

— Tessék? ...

Közlekedés

A gomba körül rettenetesen nagy a forgalom. Körbe szaladgálnak sárga és zöld villamosok, s ha véletlenül a sinek közé keveredsz, futhatsz előlük mindenütt nyomokban vannak. Ugy járhatok, mint Rideg Sándor bácsi — körül sok katonatörténet járja. Őt a vonat úzte hosszú kilométereken át, csak hogy ő lóháton volt, a ló pedig kincstári volt, s jól tudott futni.

Más kellemetlenségek is adódhatnak a körtéri közlekedésből. Elindulsz például időben hazulról, teszem azt, a Kelenföldi-pályaudvarra; tudnod kell évtizedes tapasztalatból, hogy célod elérése így is a merő véletlen játéka. Sose számíts te arra, hogy negyvenkilences villamossal tíz perc oda az út. Mit csinál, ha nem jön a negyvenkilences tíz percig? Állsz a járdaszínen, minden idegszálad égnek mered, futnál már az egyes buszhoz, mely most kivételesen sűrűn jön, csupán azért, mert te a negyvenkilenceshez mentél. Ott áll az egyes, látod jól, s te szegény tehetetlen tétova léptel teszel feléje. Ő, milyen reménytelen eset, messzi van az, messzebb az operációs tengernél. Míg te körülfutod érte a Körtér, megküzde ezer veszedelemmel, két egyes is elszálgul melletted, türes belseje kacag rád. Sőt, midőn végső kétségbeesésben valahol felúton imbolyogsz a villamos és az autóbussz között, akkor látod nagy előkelően elődöcögni a várvárt negyvenkilencet. Fordulnál már vissza, fellökve a szembejövő ártatlan járókelőket; semmit se segít; mire újból odaérsz előbbi keserves posztodra, a negyvenkilences szép kényelmesen az orrod előtt tovaölytyög. Nem marad más hátra, mint taxiba vágni magad bár ilyenkor már az is késő.

Közben az egész Körtéren rendőrök bújálnak, akik a magad fajta kétségbeesett utasokra lesnek. Hol innen, hol onnan rikkant rád a sip-

szó, mivelhogy helytelenül akard át-szelni a Körtér. Végül azon veszed magad észre, hogy forog veled minden, s a Körtér szel át téged.

Pedig hát igazán, szegény rendőrök is csak javadat akarják. Képzeld el nélkülük mi minden gázolna át rajtat ebben a száguldó, kerengő forgatagban. Ok bizony fagyra, vízre nem tekintenek, szolgálatukat mindenkor ellátják. Szaladsz a zivatartban, árkon-bokron át, a legrövidebb toronyírat a negyvenkilenceshez, fedél alatt tudd magad minél előbb. Akkor a térd kellős közepén előd toppan a rendőr. Te könyörögsz neki, hogy: elvtárs, ne vicceljen ilyen istenitélet-időben. Mire ő azzal válaszol, hogy a szabály az istenitélet-időben is szabály. Kényelmesen előveszi a noteszt, tócsában álltok, mindkettőtök nyakába ömlik a víz, mintha dézsából öntenék, s ő lelkipredikációt tart:

— Nem tudja, hogy erre nem szabad átvárni... hogy az életét kockáztatja? Nagyon könnyelműen veszik az életüket! Az ember nem gyöz magukra eléggé vigyázni...

S te lesütöd büntudatosan pilláid, arcodon könny helyett az esővíz csorog, s a rendőr hosszan, körülményesen beírja adataidat. Mindketten csurovizesek vagytok, de ő csak ír, ír, s amit leír, azt az eső mindjárt el is mossa, sose lesz ebből idézés, de te is megdolodol máskor, hogy a rövidebb út-e a rövidebb, az egyenes utat válaszd-e, vagy a görbét.

Mikor végre bőrig áztatok, s a notesz is megtelt maszatos tintafoltokkal, bátortalanul megkérded életed

megmentőjét, hogy most merre tartis. Mire ő szigorúan így szól:

— Amerre akar.

Kutyák és emberek

Ennyit a körtéri közlekedésről s a körtéri rendőrökről még annyit, hogy alijában igen rendes népek, szívük van. Itt van például a Maki kutya dolga. Ki ne ismerné körtéri honos a Maki kutyát. Azt mondják, szibériai fajta, vörhenyes bundája kócos és csatakos, de melegbarna szeméből emberség sugárzik, s magatartásából általában fenkölt és nemes jellemre lehet következtetni. Soha senkit ok nélkül nem bántott, s a nőkel nem viselkedik szemérmetlenül. Napjait a Körtéren tölti, mezelen jár-kei nyakörv és egyebek nélkül. Ő a Körtér kutyája; az árusok etetgetik, a villamoskalauzok járszának vele, s a rendőrök vigyáznak rá, leintvén a buzgó újoncokat, kik körtéri szolgálatukat azzal akarják kezdeni, hogy Makit rabláncra fűzve sintérekre adják. Makira még az jellemző hogy senkit se bántana meg. Alighanem fel van nála jegyezve, hogy kit mikor kell meglátogatni, mert minden árushoz egy bizonyos megszokott időben érkezik, percnyi pontossággal s egyiknél sem időzik el hosszabban, mint a másikinál, így sértődés nincs. A rendőrök azért is szeretik, mert betartja a közlekedési szabályokat, nem mászkál össze-vissza, mint az emberek, hanem a kijelölt átjárókat használja. Valamint a járművek alá sem megy mindenáron az emberek példájára, hanem udvariasan utat enged nekik, s még csak egy vakkantása sincs hozzájuk. Egyetlen ember van, ki Makit megfojtáná egy kanál vízben: a virágos. Valahányszor berúg, amazontermészetű élettársa Makinak adja az ebédjét. Egyébként a virágost mindenki szítja, mert látszatra a legsebb portékát árulja, csak mikor az ember hazaér és át akarja nyújtani az engesztelő csokrocskát feleségének, akkor látja, hogy egy marék fonnyadt gaz van a kezében.

A részegségről jut eszembe az újságos. Ez önkiszolgálásra rendezkedett be. Ott van a standja a népbüfé ajtajában, hát nem csoda, ha gyakorta benéz, minek eredményeképpen csakhamar mély álomba szendereg a büfé előtt heverő hordók tetején. Újságjai ilyenkor ma-

gukra maradnak, a pénzesdobozkával. És jönnek az emberek; akinek újság kell, elveszi magának, az árat bepottyantja a dobozba; ha nincs aprója, nagyot tesz be, s vesz magának a dobozból, amennyi visszajár. Soha senki nem lopta meg az újságost, amiből az a tanulság, hogy alijában véve nem is olyan rosszak az emberek.

Kiszolgálás

Bizony, nem is olyan rosszak — hogy ennél a népbüfénél maradjunk. Hatalmas kondérokban áll itt sokféle étel, levesek, főzelékek, húsok, s a kondérokban négy-öt fehércsoponyes, merőkanalas kiszolgáló, jár a kezük, mint a motolla, a tele tányért, egy-egy másikat után lökik ki a pultra, mert nagy itt a forgalom, alig fér egymástól a sok kispénzü ember. Látsz itt az arcokon békés, türelmes mosolyt és látsz fenekedést, izgagáságot, jó- és rosszindulatot, közönyt és érdeklődést, és sokminden egyebet; itt lökdösnék, ott helyet szorít neked valaki, emitt meghagyják az ételt, amott toprongos és mohó öregasszony leselkedik, hogy lecsapjon a maradékra, ilyen is van. Minden van. Van, akinek semmi se jó az égvilágon, mert nincs béke a szívében. Ez visszaadja a levest, hogy hideg és nézd csak, a kiszolgáló nem rivall rá, nem veszekszik, másik levest ad, mert lehet hogy sietségben nem merítette meg jól a kanálát, s tetején hamarabb hűl az étel: és miért ne legyen meg a vendég kedve, melyből tán valahol lecsipentettek — még mosolyt is ad hozzá. Hát ilyen kiszolgálók vannak a mi kis körterünkön.

Persze vannak mások is, kiktől kémi sem mer az ember, menj csak a Minta Húsüzletbe. Itt mintamód rendezik a sorállást, sőt fiasítják. Pedig van most hús elég szépen. A hentések ott trónolnak a dobogón, s a hústalan években bevált régi jó bürokratizmussal és pökhendiséggel hajigálják a levesnekvalót és karmondit a vásárlókhöz. Csakis sorban, mert akik sertéshústól jöttek, azokkal megvárják, míg elfogy az összes marhahús, akik pedig borjúhúst szeretnének — mivelhogy feltrancsírozva ott lóg az is a kampókban — csak akkor kapnak, ha elvitték az utolsó sertéscumfit is. Szó sem lehet egyszerre többféleről, mindegyikért külön-külön végig kell vezetkedni a sort. Sertésmáját pedig, az ég szerelmére, nehogy vegyél! Szeretnél egy negyedkilót, nyersen, rádkiabálnak: — Fél kiló vagy semmi!

S te ijedtved megveszed a fél kilót, mert úgy van már előre kimérve, s a mérleg nyelvét fáradtság folyton odébállítgatni.

Szó ami szó, nem is igen látsz már valamirevaló sort széles e Körtéren, csak itt meg a mozinál. De nehogy azt gondold, hogy egyforma sor ez a

Molnár Ágnes rajza

kettő. A mozisor szangvinikusabb, itt már az ablakot is kinyomták nehányszor.

Körforgás

Most, hogy zárni akarom soraimat, most látom, mennyi mindenről nem írtam; lényeges dolgokról feledkeztem meg, s lényegteleneknek tulajdonítottam jelentőséget. Nem írtam például a cukrászdákrol, a zöldségesről, a mindenféle üzletekről, a Cigleráj kocsmáról a pénzintézetekről és patikákról és persze alig valamit az emberekről, például semmit se Gyuláról, a fogtechnikusról, ki pinceje mélyén töltőtoll- és órajavitással foglalkozik — a barátoknak; s a borbélyomról, ki civilben búvész. Erről jut eszembe, hogy a feleségem fodrásza — a Körtér ellenkező oldalán — élüzem. Ha megkérded tőle, minek köszönheti, hamisan kacsint, és így szól: annak hogy idejárnak az élvendégek.

Aztán Máriáról se írtam, a tejértésről, kinek az egész Körtér törzsvendége, mindenki vel pertuban van, mindenkinek mindent félreterez, így az egész üzlete állandóan félre van téve, vagyis hogy minden a helyén van, viszont nincs olyan vásárló, aki

ne fordulna hozzá a legnagyobb bizalommal. Pedig megvan neki is szegénynek a maga bánata. Második felesége a férjének, ki az első feleség képét nem akarja levenni a falról.

Nem írtam egy fia szót a villamos- és autóbussz-végállomások életéről, de hát ki is bérelhetnék magamnak egy egész folyóiratot, ha mindent ki akarnék teregetni.

Zajlik itt az élet, hömpölyög a nép. Munkába mennek és munkából jönnek, gyárak, hivatalok és iskolák népei, Néha fennakadsz olyan torlóadásokon, hogy egy dunai jégtorlasz kismiska hozzá. Minden itt folyik keresztül, mint szívkamrán a vér minden kis cseppje, a legtavolabbi is.

Este, mikor kigyúl a sok-sok csillag idelem a téren és odafélen a magas égbolton, akkor kezd csitulni a lüktető zúrzavar, csendesebb mederbe húzódik az élet. Ő, nem hal el, egy percre se hal el. A mi kis körterünk az Örök Élet szimbóluma, az Örök Körforgás. Midőn hajnali ötkor bezár a neonfényes eszpresszó, honnan zongorahangok és részeg nevetések gurultak egész éjszakán át a fülhasogatón éneklő villamoskerekek alá — akkor már mozgolódik, nyit a népbüfé, ahogy a hajnal friss levegője feljön a Dunáról.

És ha ez valakit nem gyöz meg az örök körforgásról, van a Körtérnek egy meghitt kis zuga, az a kis díszkőves tér, amit a gomba kerít körül, mintha rejteni akarná a világ szeme elől; oda a zaj is csak félve lép be, a földi fények nem sütnek be bántón, csak a hold és csillagok hunyorognak megértőn a magasból; — nos ide nézzen be, de csak óvatosan, nehogy szétríassza a csokolózó szerelmeipárt a csodaszarvasnál.

Elisabeth Barrett-Browning

A Portugál Szonettekből

A XXXV. szonett

Elhagyok érted mindent — mindenem leszel-e érte? Az itthoni szók nem fájnak fel majd, az áldás, a csók, mely sorra jár? Nem lesz-e idegen

riadt szememnek sok fal és terem s a dolgok, a nem itthonról valók? S a változáson túliak, a jók halott szemét is pótlod-e nekem?

Sok ez! Szerelmet legyözni nehéz, Még nehezebb büt. Látjuk eleget: Bú s szerelem a búban két egész.

Búm van, jaj, nagyba fog hát, ki szeret, Mégis szeress! S hol gerled félszke kész, Nedves szárnyának tárd ki szívedet.

Gáspár Endre fordítása

Elekes Attila

VÉGE A TORNAK

Forgácsfánk mind a téli ág most, Cukorként hull rá a hó (Végső fogásnak ez való), De már kék égből tép ki lángost,

S kötényt köt — újat, szép virágost — Maga elé a földgolyó, S a napsugár, mint csöpp mohó Gyerek, nyálja az égi lábost.

Vendégek bajszán már a zuz Enged. A szél új dalra hűz, Vén subára, bekecsre dölve.

Pár bus nótát még eldalolnak... Vége a tornak. Mennyegzőre Terít a tavasz fel maholnap.

Télutó

I.

Tető úszik az égen, rézsútós, havas lepedő. A koporsókat festik ilyenre, ifjú lányok fejfája ily kék. Az ablakból gyertyaláng őrzi: rózsaszínű jácint-cserépet.

Károlyi Amy

II.

Hegey-völgyön jég mormol, a szunyádó csírákat melengeti, lassan fűz a csél a holdból, part tuskéit lengeti,

fagy zeng arany csöveken az északi csillagokból, velük szemközt eleven ágbogas sípon dorombol a télvégi szerelem.

Weöres Sándor